
הגדה
של
פסח

טורמה

פטער בערז

מלים: שמעוני   מנגינה: בן-חיים

פחעו בעוז, ועוז דרכו עזים!
לפחיעתכם בלוי קולות הירי -
כלבשורת קדומים, בשורת רזים.
עתה ברתת מקשיב כל לב עברי
אף כל ראש שח נזקף באון ודרור
לקול הצעדה של מכבי הדור.

מענה בנחשתים כעבד (שכטר)

מענה בנחשתים כעבד
נפלתה בישר לבב
מסור, נאמן לעמך
הקרבת דמך בשדה-קרב.

אותך רק אנחנו לוינו
ולא התקלסו בך זרים
ואנו, יקירנו, סגרנו עיניך,
עיניך, עיני נשרים.

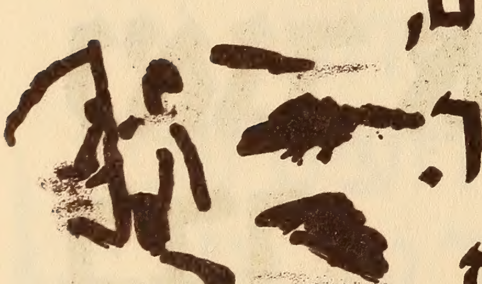
תכנית לליל הסדר תש"ט

פתיחה לליל הסדר	(תזמורת)	דוד זהבי
הודו לה'	(מקהלה)	מוצרט
בוא ואשק לך	(סולו)	י.א.
עמר עסר תבואה	(צבור)	פוסטולסקי
לקראת אביב	(מקהלה)	דוד זהבי
כי הנה הסתיו עבר	(מקהלה)	דוד זהבי
בשורה טובה הבאתי	(צבור)	סמבורסקי
אשירה לה'	(צבור)	פוסטולסקי
בכל דור ודור	(צבור)	י.שרת
היום אתם יוצאים	(צבור)	י.שרת
בצאת ישראל	(מקהלה)	ג.
איתן	(מקהלה)	י.שרת
פסעו בעוז	(מקהלה)	פ.בן-חיים
מענה בנחשתים	(מקהלה)	שכטר
שלוה, שלוה	(מקהלה)	י.ס.באך
מי ילד לי את אלה?	(מקהלה)	י.שרת
מזרה ישראל	(צבור)	–
הנה ימים באים	(מקהלה וצבור)	דוד זהבי

בוא ואשק לך, בני האדם,
עם ירק שדות ושמים של אור.
גופך לא רוחץ עוד מחלאה ודם,
אך לבך מפרכס מזכך וטהור.

בוא ואניף אותך מטה ורם,
ולארבע הרוחות לרתך אבשר.
נבטו שבלים במרחב, ויש יום,
והידד הקוצרים מלבבך ינסר...

(ש. שלום)

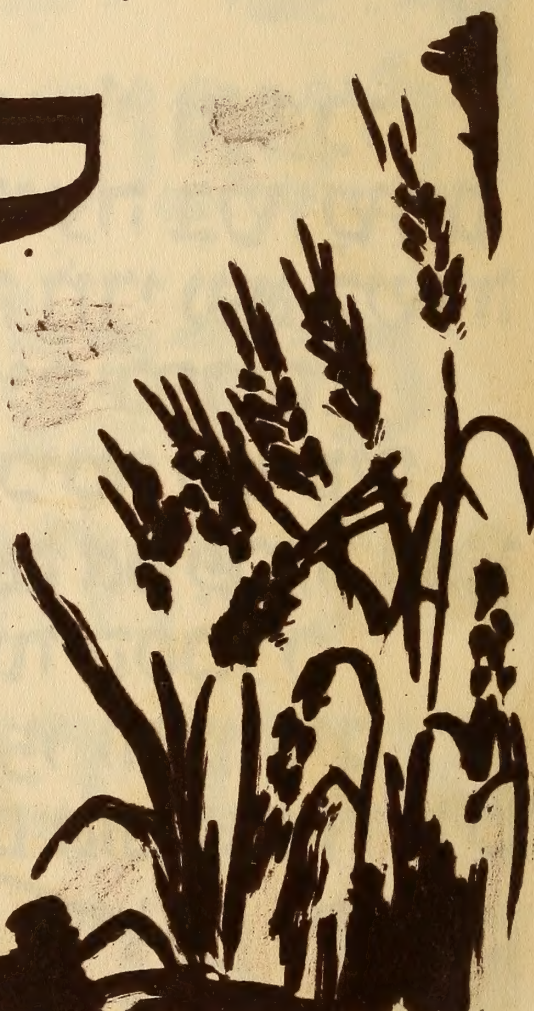
כִּי תָבוֹאוּ
אֶל הָאָרֶץ
וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ,
וַהֲבֵאתֶם אֶת עֹמֶר
רֵאשִׁית קְצִירְכֶם.

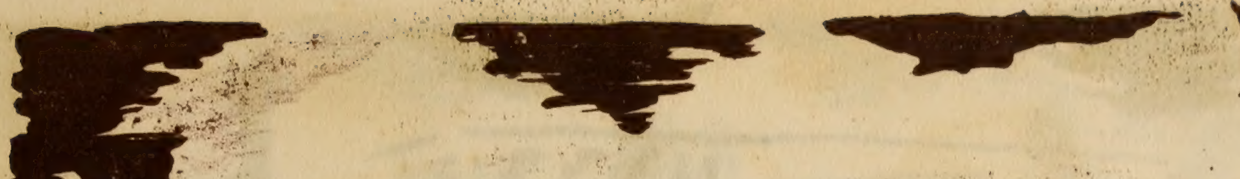
עֹמֶר עֹמֶר
תְּבוּאָה חֲדָשָׁה
נְאַגֵּד אֲגֻדִּים
בַּבַּר,
נְאַלֵּם אֲלוּמוֹת
בַּכַּר.

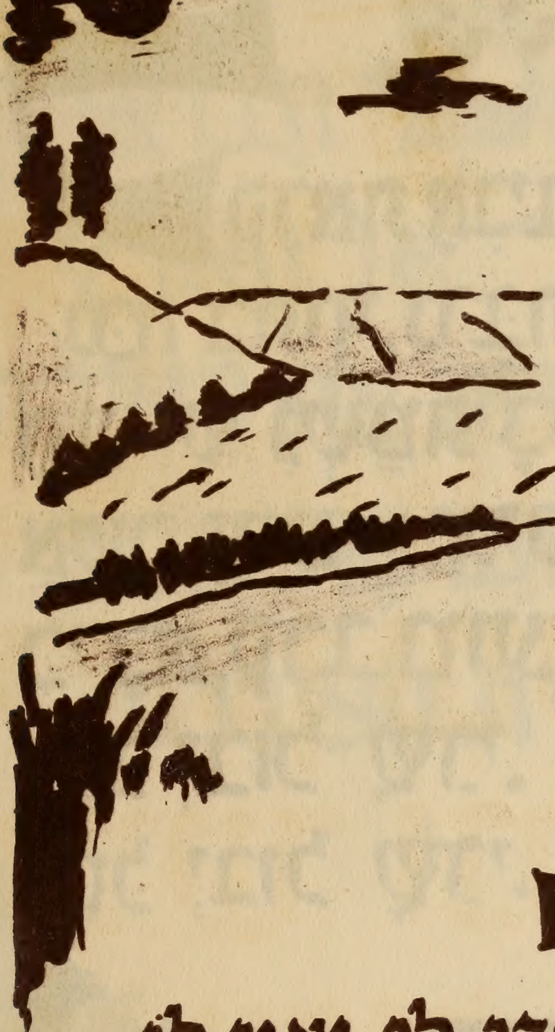

לִקְרַאת אָבִיב נָרוֹן בְּקוֹל
נַכֶּה בַּתֹּף, נַרְבֶּה מָחוֹל,
תָּשִׂישׂ נִשְׁמַת כָּל חָי.
אֲשֶׁר זָרַע - יָגִיל, יָשִׁיר,
כִּי בָּא, קָרֵב מוֹעֵד קָצִיר,
גָּמֵל יְבוּל שָׂדַי.
גָּמֵל יְבוּל שָׂדַי.

לִקְרַאת אָבִיב הֵיטִיבוּ רוֹן,
אָדָם וָנִיר, כַּרְמִים וָצֹאן,
כִּי בָּר מָלְאוּ שָׂדוֹת.
לְקוֹל חָלִיל רוֹעִים עָלֵיז
יִשְׂמַח הָעֵדֶר עַל הַגֵּז
יִשָּׂא רַגְלָיו יִרְקוֹד.
יִשָּׂא רַגְלָיו יִרְקוֹד.

עָנָה דוֹדִי וְאָמַר לִי:
קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי וּלְכִי לָךְ,
כִּי הִנֵּה הַסְּתָיו עָבָר
הַגֶּשֶׁם חָלַף, הָלַךְ לוֹ;
הַנִּיצָנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ
וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ.
הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ.

דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ
הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים
לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה
נָלִינָה בַּכְּפָרִים.
נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים
נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן
פִּתַּח הַסְּמָדַר
הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים
שָׁם אֶתֵּן אֶת דֹּדַי לָךְ.
(שיר השירים)

שׁוּרָה טוֹבָה הֵבֵאתִי
כִּי הַגַּן נִמְלָא אוֹרָה
וּבַיַּעַר וּבַחוֹרֶשׁ
כָּל צִפּוֹר אוֹמְרָה שִׁירָה.

כִּי בְּכָל פִּנָּה הַפֶּסַח
אֶת רוּחוֹ הַטּוֹב נוֹתֵן
וְאָבִיב כְּבָר בְּאַרְצֵנוּ
זְמַן חֵרוּת וְגִיל וָחֵן.

(פיכמן)

מה נשתנה הלילה הזה

מכל הלילות, שבלילה זה, ליל הפסח, אנו מסובין כאן בסעודה כלנו יחדיו, אבות ובנים, שבת אחים, וכמונו כן עושים כל בני־ישראל אשר בארץ ואשר בכל תפוצות הגולה באשר הם שם, מאז הימים ועד היום הזה?

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל השנים היינו עורכים את סדר חג־חירותנו כשאנו בידי שלטון זר וצורר נאבקים על הבנין והעליה, והשתא - אנו כבני־חורין במדינת ישראל, השערים פתוחים לשבי־גולה ומרחבי ארצנו בידנו להתישב בהם?

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבו אנו שמחים ב־חירותנו ומסובין לבטח בביתנו, - ומרבית עמנו עודו מפזר ומפורד בין הגוים נתון לגורל גלותו ועוד טרם נתקבצו ובאו כל גלויותיו לארצנו?

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבו אנו שמ־חים באביב, בחירות־העמל וחברת־האדם בקבוץ העברי, - ועוד טרם הקיץ הקץ על שעבוד העמל ודכוי האדם וניצול הילד, וגוי אל גוי עוד ישא חרב, וגאו־לת האדם במולכורת העבודה והשויון בארצנו ובמלוא התבל, טרם קמה וטרם נשלמה?

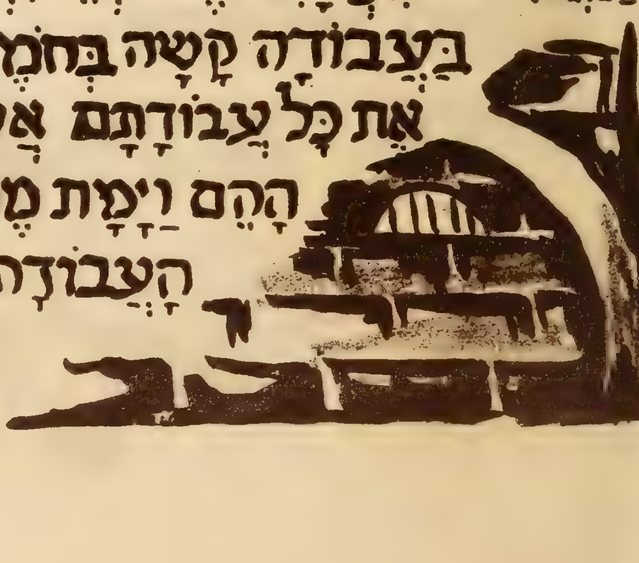
מה נשתמה הלילה הזה?

עבדים היינו לפרעה במצרים.

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, את
יעקב איש וביתו באו: ראובן, שמעון לוי
ויהודה; יששכר זבולון ובנימין; דן ונפתלי
גד ואשר; ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב
שבעים נפש ויוסף היה במצרים: וימת
יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא; ובני ישראל
פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אותם: ויקם
מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף: ויאמר אל עמו,
הנה עם בני־ישראל רב ועצום ממנו; הבה נתחכמה לו פן
ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם
בנו ועלה מן הארץ: וישימו עליו שרי מסים למען ענותו
בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס;
וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרץ ויקוצו מפני בני־ישראל;
ויעבידו מצרים את בני־ישראל בפרך: וימררו את חייהם
בעבודה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבודה בשדה,
את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך; ויהי בימים
ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני־ישראל מן
העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל ה=
אלהים מן העבודה;

⟨שמות א׳⟩

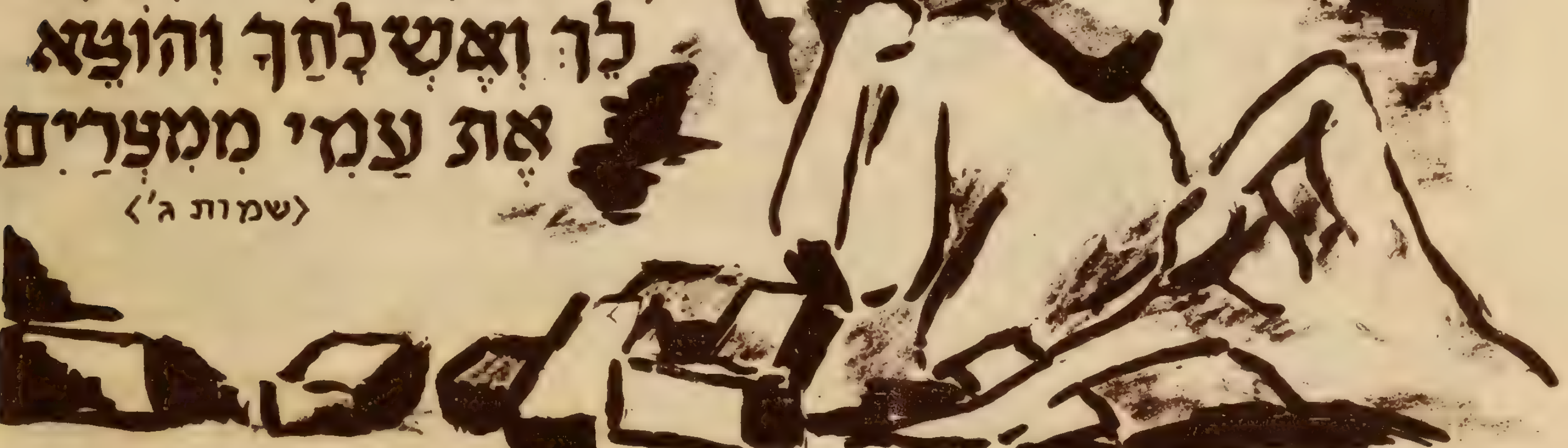

וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה
וַיֵּצֵא אֶל אֶחָיו וַיַּרְא בְּסִבְלוֹתָם:

וּמֹשֶׁה הָיָה רוֹעֶה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חוֹתְנוֹ
כֹּהֵן מִדְיָן, וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר
וַיָּבוֹא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חוֹרֵבָה: וַיֵּרָא מַלְאַךְ
יהוה אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה, וַיַּרְא וְהִנֵּה
הַסְּנֶה בּוֹעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל: וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אָסוּרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדוֹל
הַזֶּה, מַדּוּעַ לֹא יִבְעַר הַסְּנֶה: וַיִּקְרָא אֵלָיו כ
אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֹּאמֶר אַל תִּקְרַב הֲלוֹם,
שַׁל נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה
עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת קֹדֶשׁ הוּא: וַיֹּאמֶר יהוה
רָאֹה רָאִיתִי אֶת עֳנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְ-
רָיִם, וְאֶת צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי
מִפְּנֵי נוֹגְשָׂיו כִּי יָדַעְתִּי
אֶת מַכְאוֹבָיו: וְעַתָּה
לֵךְ וְאֶשְׁלָחֲךָ וְהוֹצֵא
אֶת עַמִּי מִמִּצְרָיִם:

⟨שמות ג׳⟩

ר בוא מצרימה ובאת אל הנענים
והאומללים, אל כל הנאנחים והנדכאים
ואמרת אליהם כי עבדים הם – והם לא
יבינו; ואמרת כי אומללים הם - והם לא
ידעו; וכי גדול ענים וגדולים מכאוביהם
ונורא לחצם - והם לא יאמינו; ופקחת את
עיניהם ובחוזק־יד וגאלת אותם:
ועם רב ימשך אחריך, אשר לא ידעת
ואשר לא ידעוך, ומקרב כל העם אשר מ=
סביב אשר רע ומר להם. והיית לאב המון
אדם רב ולראש שבטיו ועשית מן התול=
עים - אדם, ומן האדם - עם, ומעפרות
חול - ארץ.

(ד. פרישמן)

ויגד

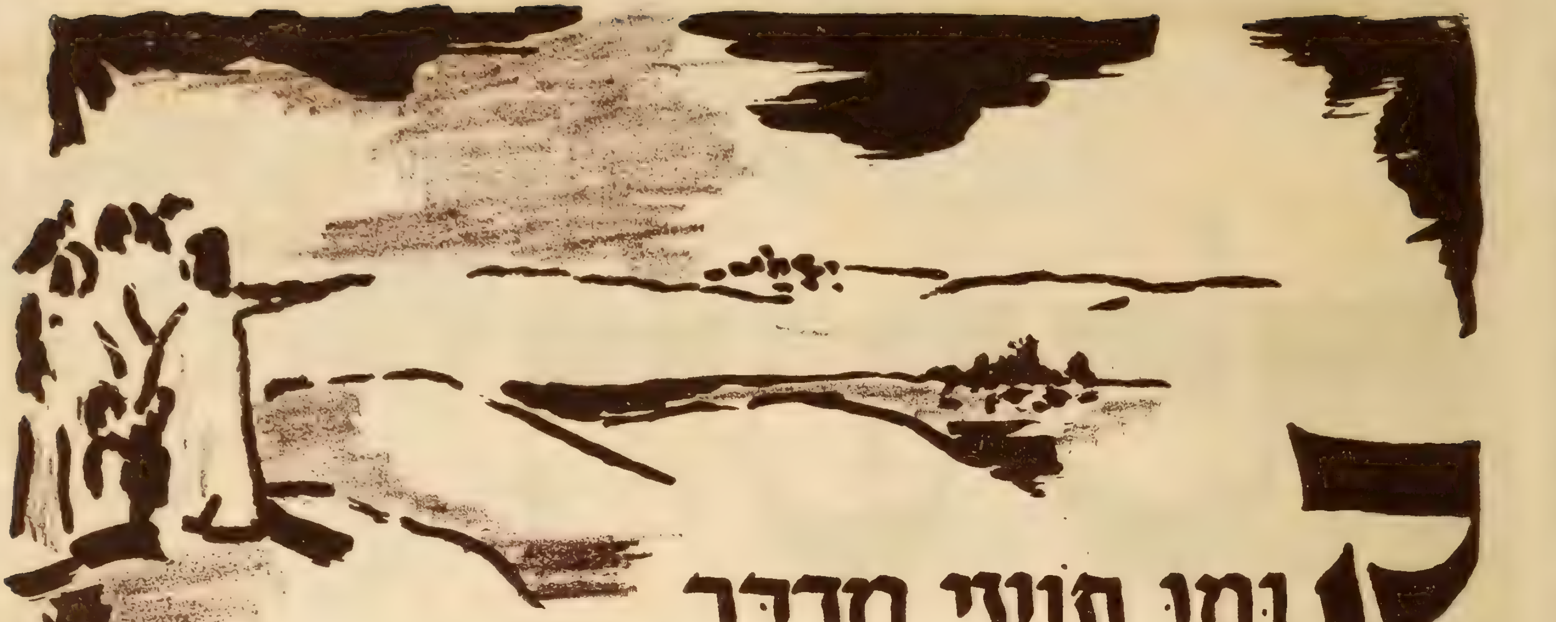
לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם. וַיֶּאְסֹור
אֶת רִכְבּוֹ וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם וַיִּרְדּוֹף
אַחֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשִּׂיגוּ אוֹתָם חוֹנִים עַל הַיָּם: וַיִּשְׂאוּ
בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נוֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירְ
אוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה הַמִבְּלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם
לְקַחְתָּנוּ לָמוּת בַּמִּדְבָּר? כִּי טוֹב לָנוּ עֲבוֹד אֶת מִצְרַיִם מִמֻּתֵנוּ
בַּמִּדְבָּר!
וַיֹּאמֶר יהוה אֶל מֹשֶׁה: מַה תִּצְעַק אֵלָי, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
וְיִסָּעוּ! וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבְקָעֵהוּ
וְיָבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה: וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ
עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ יהוה אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה כָּל הַלַּיְלָה וַ
יָּשֶׂם אֶת הַיָּם לֶחָרָבָה: וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה,
וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם: וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ
אַחֲרֵיהֶם כֹּל סוּס פַּרְעֹה רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו אֶל תּוֹךְ הַיָּם: וַיָּשֻׁבוּ
הַמַּיִם וַיְכַסּוּ אֶת הָרֶכֶב וְאֶת הַפָּרָשִׁים וְכֹל חֵיל פַּרְעֹה, לֹא
נִשְׁאַר בָּהֶם עַד אֶחָד; (שמות י"ד)

אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת:

אָשִׁירָה לַיהוָה
כִּי גָאֹה גָּאָה
סוּס וְרֹכְבוֹ
רָמָה בַיָּם.
(שמות ט"ו)

קוּמוּ תּוֹעֵי מִדְבָּר,

צְאוּ מִתּוֹךְ הַשְּׁמָמָה;

עוֹד הַדֶּרֶךְ רַב, עוֹד רַבָּה הַמִּלְחָמָה.

רַב לָכֶם לָנוּעַ, לָנוּד בָּעֲרָבָה -

וְלִפְנֵיכֶם פְּרוּשָׂה דֶּרֶךְ גְּדוֹלָה, רְחָבָה.

קוּמוּ אֵיפוֹא נְדִים! עִזְבוּ אֶת הַשְּׁמָמָה!

אַךְ אַל יַעַל קוֹלְכֶם, דִּרְכוּ עֹז בִּדְמָמָה

אִישׁ בִּלְבָבוֹ יִשְׁמַע קוֹל אֱלֹהַּ דּוֹבֵר:

לֵךְ! הַיּוֹם אֶל אֶרֶץ חֲדָשָׁה אַתָּה עוֹבֵר!

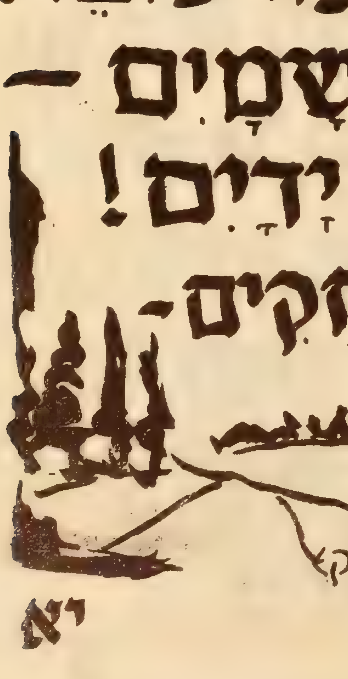
לֹא, לֹא לֶחֶם קְלֹקֵל, שְׂלָו וּדְגַן שָׁמַיִם —

לֶחֶם עֹצֶב תֹּאכַל, פְּרִי עֲמַל יָדַיִם!

לֹא, לֹא אֹהֶל תֹּהוּ וַעֲלִיּוֹת שְׁחָקִים -

בַּיִת אַחֵר תִּבְנֶה,

אֹהֶל אַחֵר תָּקִים!...

(ח.נ. ביאליק)

וישלח

משה אנשים לתור את ארץ כנען: ויעלו
ויתורו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת
ויעלו בנגב ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו מ-
שם זמורה ואשכל ענבים אחד וישאהו
במוט בשנים ומן הרמונים ומן התאנים:
וישבו מתור הארץ ויספרו ויאמרו: באנו אל הארץ
אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה:
אפס כי עז העם היושב בארץ, והערים בצורות
וגדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם: לא נוכל
לעלות אל העם, כי חזק הוא ממנו: והארץ אשר
עברנו בה ארץ אוכלת יושביה היא וכל העם
אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: ויהס כלב
את העם אל משה ויאמר: עלה נעלה
כי יכול נוכל לה. (במדבר י"ג)

בְּכָל

דּוֹר וָדוֹר
חַיָּב אָדָם
לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ
כְּאִלּוּ הוּא
יָצָא מִמִּצְרַיִם
מִבֵּית עֲבָדִים.

(הגדה)

הַיּוֹם אַתֶּם
יוֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב.
זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר
יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים.

(שמות י"ג)

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם
בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז
הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ
יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו
הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס
הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר
הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים
גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן
מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס
הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר
הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים
גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן
מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ
מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַּ יַעֲקֹב.

(תהלים קי"ד)

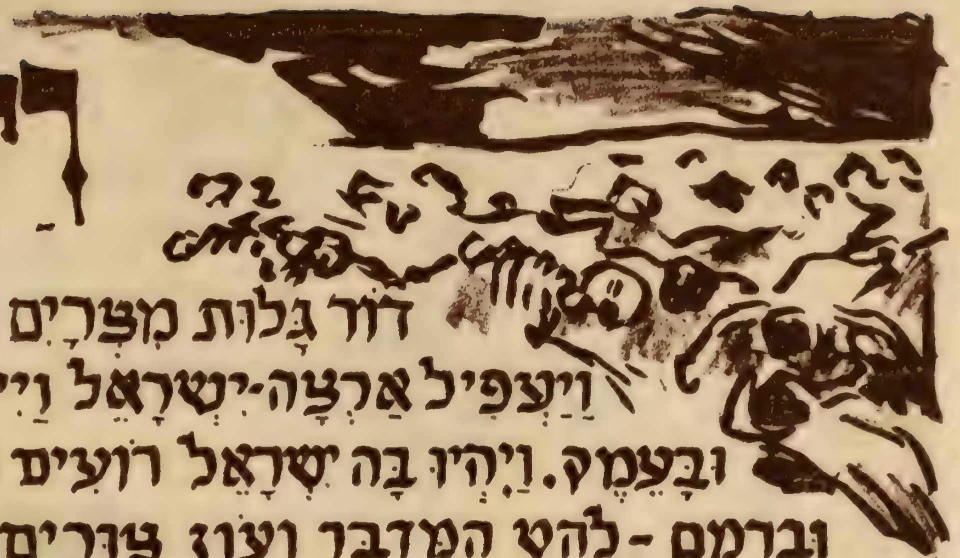

בכל יום ויום
חייב אדם לראות את
עצמו כמי שמכריע
את הכף ליציאת מצ=
רים או להארכת הגלות
והיו כל מעשינו מכו=
ונים לקריעת הים
ולקבלת שבים.

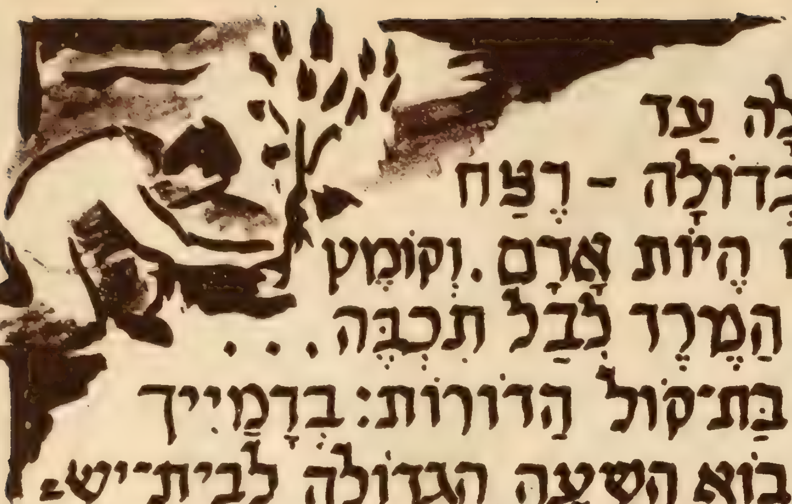

⟨ב. כצנלסון⟩

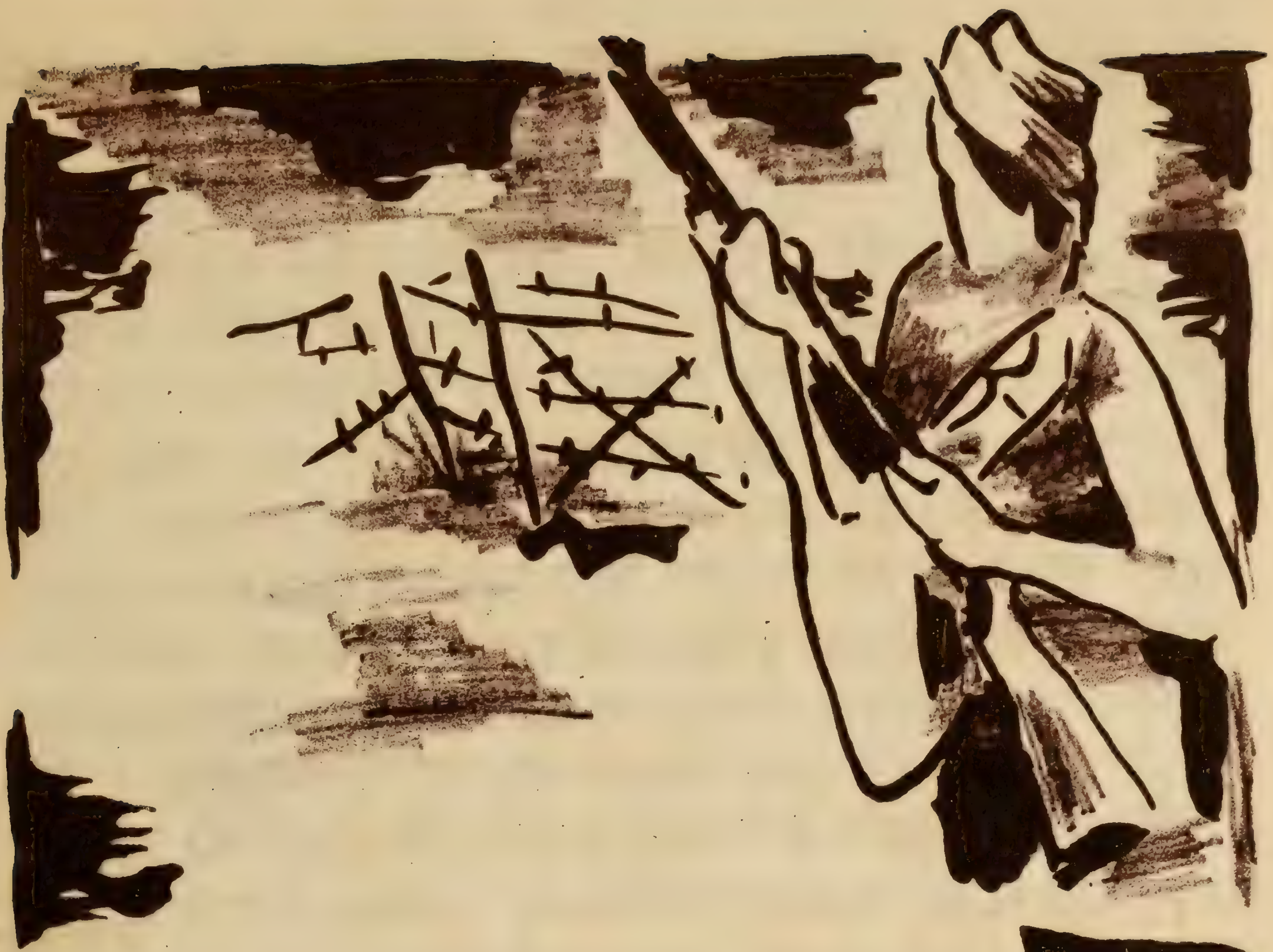
ויספר

דור גלות מצרים במדבר ויקם דור צעיר
ויעפיל ארצה-ישראל ויירשנה ויתנחל בה בהר
ובעמק. ויהיו בה ישראל רועים צאן ופולחים אדמה.
וברמם - להט המדבר ועוז צורים וישב ישראל לבטח
בארצו ואין מחריד. ותהי בו לאחרונה יד חומסי עמים
ורודים ויעקר מעל אדמתו וידח מארץ לארץ והוא בזוי
ושסוי, שנוא ומורדף, כלוא במיצר גיטאות. וימת בו רחש
אהבה לאדמה, לשדי ולצמח ולא ידע ריח קמה ויתנכרו לו
זיו אביב ומרחבי שדות וידעך חלום מולדת בלבו.
ויהי ישראל היתום בעמים, תלוש ממכורה ונשוי שמש
ואור, נפוץ על פני כל תבל ורוחו זרועה בכל הדרכים. בניו
נותנים לזרים חילם, ומתדפקים על כל השערים לבקש
מקלט ושנאת-ישראל מחלחלת בעצמות הגויים כמאה
מרעילה אשיות תבל עד היום הזה...
ויקומו מתי-מעט מישראל ויעפילו שנית לעלות אר-
צה-ישראל ונעל אחריהם חלוצים לשממה להפרותה
ולבנות בה בית לעצמנו. ונחדש מעט את עלומי עמנו
ונדע עמל קוצרים ורנת זורעים, צהלת אביב ואושית
קמה ונלמד ידנו קשת לעמוד בפני צר. ונבנה בעמל
נמלים בארץ והארץ זרים שולטים בה; שממתה זו-
עקת לבניה והם מועטים; העם בגולה זועק לפדות
ופדויו מתי-מעט. קרבן למשטמת עמים היינו, מטרה
לנכלי שליטים, והמנוחה רחוקה ממנו. ונאבק במחתרת
ונבנה בסערה, ונפרוץ לארץ באופל ליל כמעפילים,
והמצור עלינו כבד והולך.

ותפרוץ מלחמת-העולם
ועמנו מפרפר ברשת הגולה עד
אשר הדביקתו השואה הגדולה - רצח
אשר לא היה כמותו מיום היות אדם. וקומץ
חלוצים שומר על גחלת המרד לבל תכבה. . .
ומתהום החורבן שמענו בת-קול הדורות: בדמייך
חיי! בדמייך חיי! ... ותבוא השעה הגדולה לבית-יש=
ראל - שעת מלחמת החרות, והיא רות גבורה ודם, אושר
עקדה ותוגת קרבן, ועל הכל רוננת תקות ישע ותקו=
מה לפזורי ישראל. כי פלשו לארץ שבע מדינות ערב
לעשות כלה בישראל והעוזר הבריטי מאמץ ידיהם לקרב
ולהרג. ויפשטו על ארצנו מצפון ומדרום, מקדם וים, עם
רב אשר לא יספר, שכירי חרב ומכורים לשטן השעבוד והר=
שע, מזויינים ומצויידים ומשוריינים. וילחמו בנו פנים
ואחור, ואנו המעט, ונשקנו מועט וגבנו אל הקיר.
ותעמוד ההגנה העברית בשער ויקם צבא ההגנה לישראל והוא
מחשל את נשקו ובעודו חם חש למערכה, וילחמו לחיים
ולמות, וילחמו מבתיהם, משדותיהם, ממעבה האדמה, וילחמו
בסתר לילה ובשבילי הרים, וילחמו ביבשה, בים ובאויר, וב=
לבם שבועה - לא להרתע. וילך צבא ישראל מחיל לחיל
ומנצחון לנצחון, וינהרו אליו רבים מן הגולה לעמוד
שכם אחד במערכה, ויכה באויב ויניסהו מעריו, מכ=
פריו וממשלטיו, ויעל צבא ישראל לאחרונה על המדבר
בואך אילת מזה ועין-גדי מזה. ויאמר ישראל לציה -
אמנו את, ויאמר להרי הגליל וירושלים - אחותנו.
ויפתחו שערים לשבי גולה, ויגאלו מרחבי-ארץ והם
כמהים לבני-ישראל, לעם רב אשר ירשם, ינחילם
בחיל וברוח, בעמל ובאחוה, להם ולבניהם אחריהם.

כי יום נקם בלבי
ושנת גאולי באה.
ואביט - ואין עזר,
ואשתומם - ואין סומך,
ותושע לי זרועי
וחמתי היא סמכתני.

(ישעיה ס"ב)

וָאֹמַר אֲלֵיהֶם:
אַתֶּם רֹאִים הָרָעָה
אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ בָהּ
אֲשֶׁר יְרוּשָׁלַיִם חֲרֵבָה,
וּשְׁעָרֶיהָ נִצְּתוּ בָאֵשׁ,
לְכוּ וְנִבְנֶה
אֶת חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם
וְלֹא נִהְיֶה עוֹד חֶרְפָּה!
וַיֹּאמְרוּ:
נָקוּם וּבָנִינוּ.
(נחמיה ב׳-ד׳)

עַל חוֹמֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַיִם
הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים.
כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה,
תָּמִיד לֹא יֶחֱשׁוּ. הַמַּזְכִּירִים
אֶת ה׳ אַל דֳּמִי לָכֶם:
וְאַל תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ עַד
יְכוֹנֵן וְעַד יָשִׂים אֶת
יְרוּשָׁלַיִם תְּהִלָּה בָּאָרֶץ.
(ישעיה סב)

מַנְגִּינָה לִי

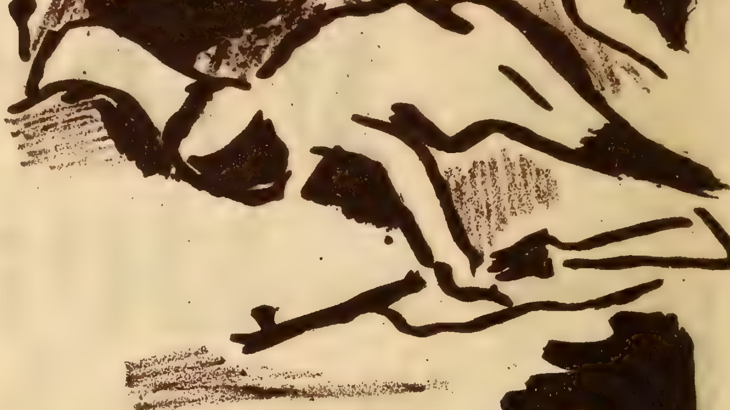
וּנְגִינָה לִי מִיָּמִים מִשְׁכְּבָר,
מִמִּדְבַּר יָם, מִקֶּרֶן אוֹר,
מִמַּחֲזוֹת עַל נְהַר כְּבָר.
הֲרוּקַת אֵשׁ וּרְטֻבַּת גִּיל
וְרַבְּתִי אֲיָל.
שְׁטָפַתְנִי זוֹ, מְהַבְהֶבֶת בִּי:
עֲלֵה, וּצְלַח וּפְעַל!
וְעוֹלָה הִיא וּפוֹרְצָה הִיא
עַד־סְגוֹר הַלֵּב הַתָּם.
שִׁיר דָּמִי הוּא, שִׁיר נִצְחִי הוּא,
שִׁיר מָלֵא עֹז וָרָם.

מִי אַתֶּם דָּמַי רוֹתְחִים בִּי?

דְּמֵי דוֹר הַמִּדְבָּר! כַּךְ!
דַּם כּוֹבְשֵׁי כְּנַעַן דָּמִי הוּא,
קוֹלֵחַ וְאֵינוֹ נָח.
שׁוּב קוֹרֵא לִי הַשִּׁיר הֶעָז,
מַנְגִּינַת דָּם וָאֵשׁ:
עֲלֵה בָּהָר וּרְעַץ הַכָּה,
כָּל־מַה שֶּׁתִּרְאֶה — רֵשׁ!

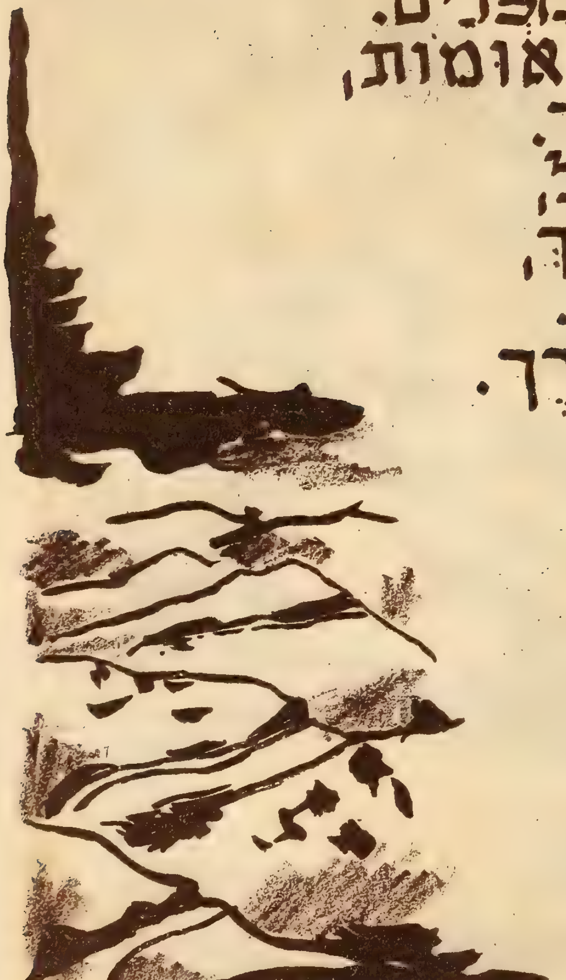
וְכִבְשׁוּ אֶרֶץ בְּחֶזְקַת־יָד
וְנֶאֱחַזְתֶּם בָּהּ,
וּבְנִיתֶם בִּנְיַן־עַד
לַדּוֹר הַקָּם לָכֶם, הַבָּא!

(ש. טשרניחובסקי)

ו הגיון גזר: לשוא!
הפחד סח: נחרץ דיננו!
חשבון המלחמות השב
ירק בבוז אל מול פנינו.
פלדה אנגלית ואש־ערבים
צוחו: „אתכם נתיך כקרח!"
ולנו רק מגן רובים...
אבל עברנו את הדרך!

ב חרבות העקומות
עמון הבריקה עם מצרים.
עמדו סביב ראשי אומות,
ראונו נדונים לציד.
בסד נתנו רגלינו, אך,
זחלנו על גחון וברך,
ועל גבנו אח נופל...
אבל עברנו את הדרך.

ע ורב ועיט בשיאים
זכו לראות לדת ממלכת
עת הגדודים העבריים
גועו ולא עמדו מלכת.
כאחרי חריש עמוק
נמים הם תחת תל ופרח.
הם רחוקים מבכי וצחוק,
כי כבר עברו הם את הדרך...

אֵיתָן

נַעֲמוֹד בִּמְקוֹמֵנוּ
כָּל רוּחַ רַע
לֹא יְזִיזֵנוּ
אַל מוֹרֶךְ
אַל עֲצֶבֶת
בַּל תִּכְבֶּה
הָאֵשׁ
הַבּוֹעֶרֶת.

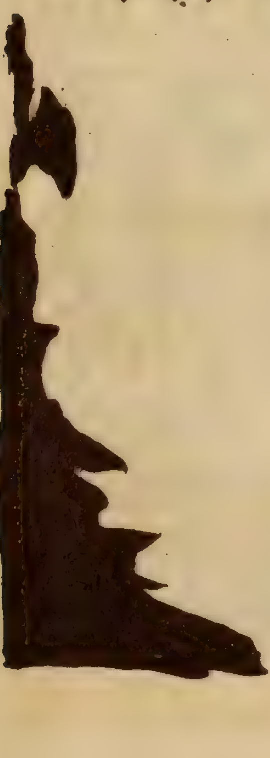
דור אחרון לשעבוד
וראשון לגאולה אנחנו !
ידנו לבדה, ידנו החזקה
את כובד העול
מעל גאון צוארנו פרקה.
ונזקוף ראשנו שמימה
ויצרו בעינינו –
ונערוק למדבר
ונאמר לפיה: „אמנו!"
על ראשי הצורים
בין מפלשי עבים
שתינו ממקורו הדרור
עם כל נשרי שמים –
ומי אדון לנו ?!
גם עתה – אם סגר עלינו
מדברו־אל נקם,
כמעט נגע בנו
שיר עזוז ומרי – ונקם !
לחרבות ! לרמחים !
התאחדו ! הימינו !
על אף השמים וחמתם –
הננו ועלינו!"

והארץ

תִשְקֹט. עֵין שָמַיִם אוֹדֶמֶת
תִּעֲמְעֵם לְאַטָּה עַל גַבְנוּנוֹת עֲשָנִים.
וְאִמָּה תַּעֲמֹד - קְרוּעַת לֵב אַךְ נוֹשֶמֶת...
לְקַבֵּל אֶת הַנֵּס
הָאֶחָד. אֵין שֵנִי...

הִיא לַסֻּכָּה תִבּוֹן. הִיא תָקוּם לְמוּל סַהַר
וְעָמְדָה טֶרֶם-יוֹם עוֹטָה חַג וְאֵימָה.
...אָז מִנֶּגֶד יֵצְאוּ
נַעֲרָה וָנַעַר
וְאַט־אַט יִצְעֲדוּ הֵם אֶל מוּל הָאֵמָה.

לוּבְשֵי חֹל וָחֹשֶךְ, וְכִבְדֵי נְעָלַיִם
בְּנָתִיב יַעֲלוּ הֵם
הַלּוֹךְ וְהַחֲרֵש;
לֹא הֶחֱלִיפוּ בִגְדָם, לֹא מָחוּ עוֹד בַּמַּיִם
אֶת עִקְּבוֹת יוֹם-הַפֶּרֶךְ וְלֵיל קַו-הָאֵש.

עיפים עד בלי קץ, נזירים ממרגע
ונוטפים טללי נעורים עבריים --
דם השנים יגשו,
ועמדו לבלי-נע
ואין אות אם חיים הם או אם ירויים.

אז תשאל האמה, שטופת דמע-וקסם,
ואמרה מי אתם? והשנים שוקטים,
יענו לה: אנחנו מגש-הכסף,
שעליו לך נתנה מדינת-היהודים.

כך יאמרו ונפלו לרגלה עוטפי-צל.
והשאר יספר בתולדות ישראל...

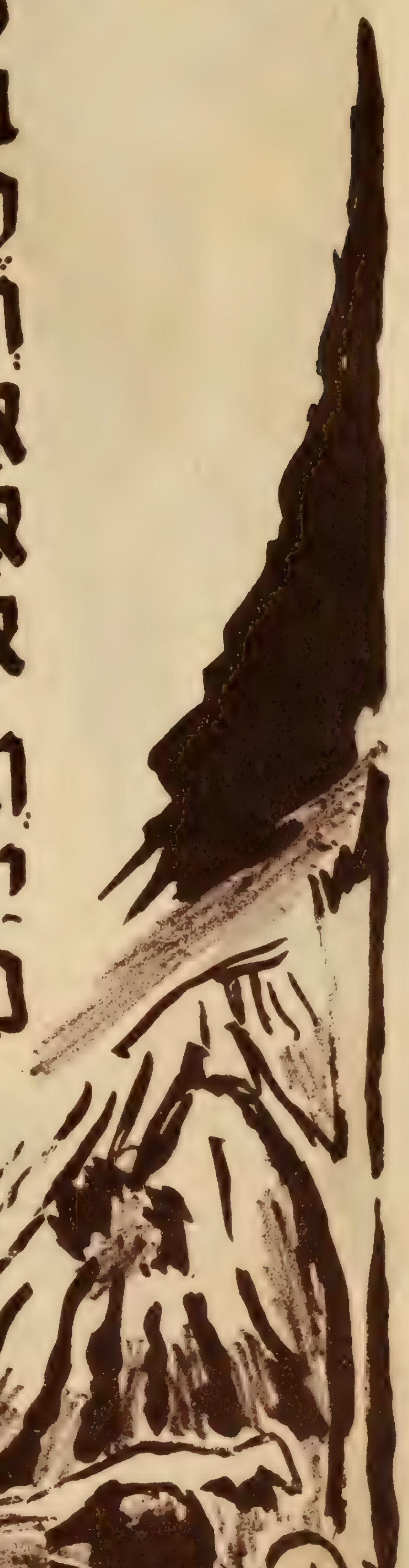
⟨נתן א.⟩

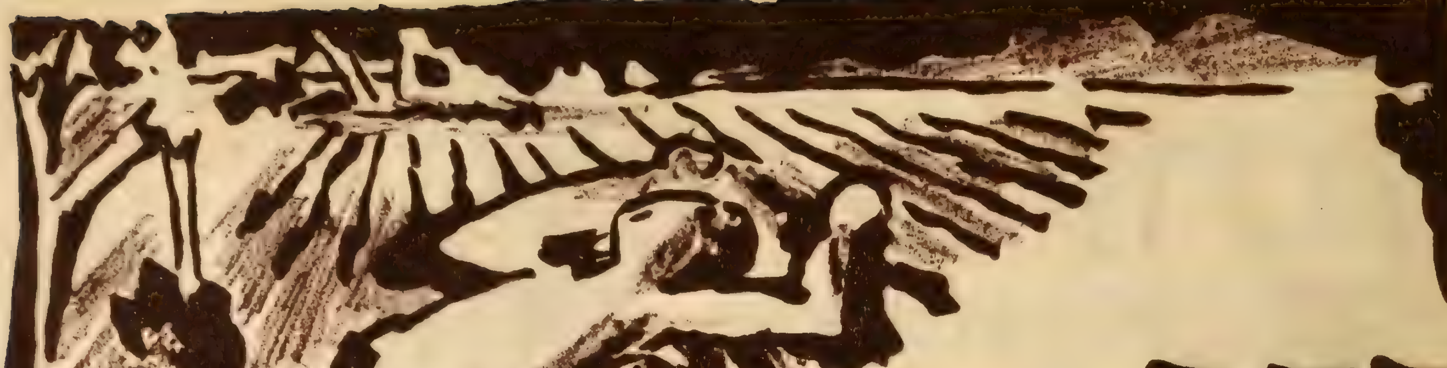
ראי אדמה

הא לך הטובים בבנינו,
נוער טהר חלומות,
ברי לב, נקיי כפים,
טרם חלאת ארמות,
וארג יומם עודו שתי,
ארג תקוות יום יבוא,
אין לנו טובים מכל אלה.
את הראית? ואיפה?

ואת תכסי על כל אלה.
יעל הצמח בעתו!
מאה שערים הוד וכח,
קדש לעם מכורתו!
ברוך קרבם בסוד מות,
כפר חיינו בהוד...

‹ש. טשרניחובסקי›

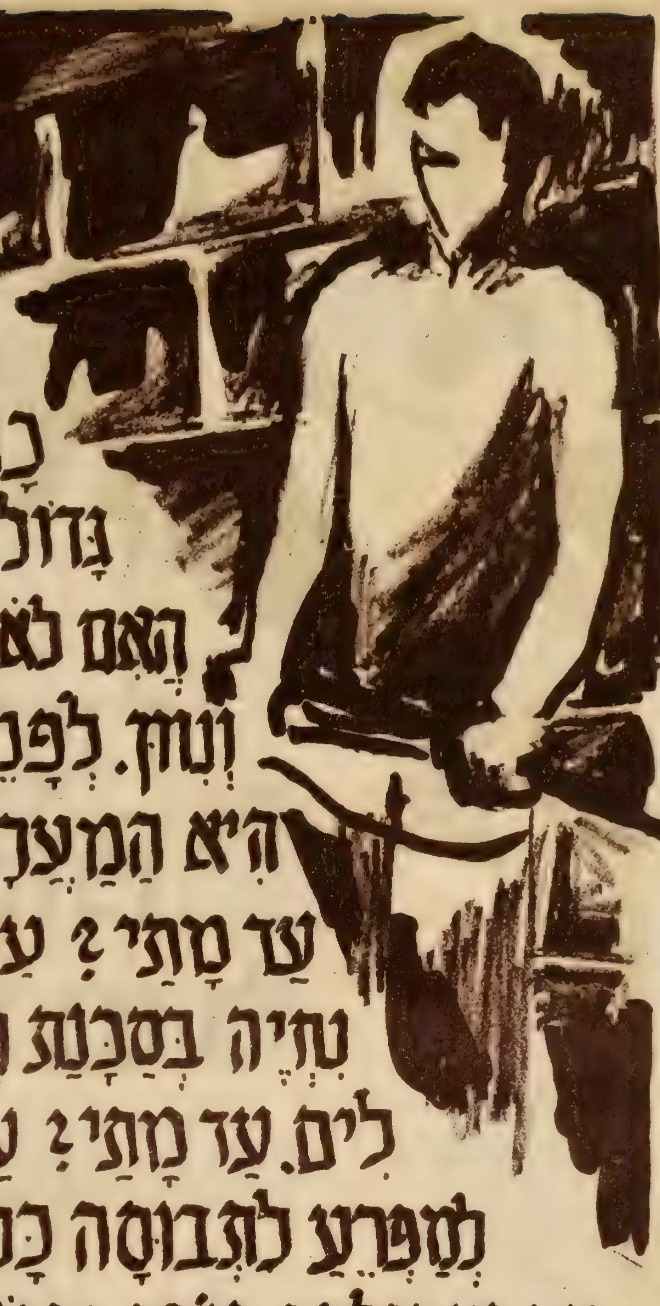

שַׁלְוָה, שַׁלְוָה
לַגִּבּוֹרִים נָפְלוּ.
אֲנִי - וּמְעַי כַּלּוּ, אָזְלוּ.
לָהֶם - שַׁלְוָה. וְלוּ גַם לִי
בּוֹא יָבוֹא שָׁלוֹם!

אַתֶּם נָחִים עַתָּה דּוֹמֶם,
וְסִבְלְכֶם לָנֶצַח תַּם,
אַךְ לָנוּ קְרָב נָכוֹן,
עוֹד קְרָב נָכוֹן
עַד כִּי יֵאוֹר הַיּוֹם!

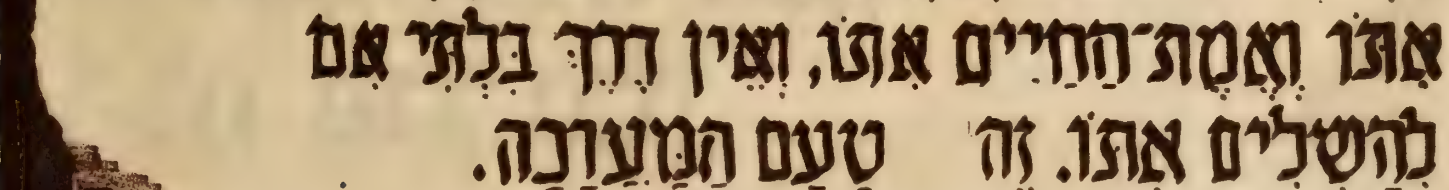
(לבך מס' 67)

טעם המערכה

אם כי כמה תמשך המער-
כה, אם בקרבנות נוספים, אם בחלק
גדול יותר של יצירתנו תעלה לנו –
האם לא נעמוד בה? אחרינו: עבודות
ובנין. לפנינו: קוממיות ועצמאות. זאת
היא המערכה. עד מתי? – כך שואלים.
עד מתי? עד שישבר כח האויב. ועד מתי
תהיה בסכנת התקפות חדשות? – כך שוא-
לים. עד מתי? עד שכחו של ישראל בארצו יתן
למפרע לתבוסה כל התקפת אויב, באשר הוא שם.
עד שהנלהב ביותר והנועז ביותר במחנה האויב, בכל
מחנות האויבים באשר הם שם, ידע: אין אמצעי
לשבור את כח ישראל בארצו, כי הכרח החיים
אתו ואמת החיים אתו, ואין דרך בלתי אם
להשלים אתו. זה טעם המערכה.

(מ. בילינסון)

מִי

יָלַד לִי אֶת אֵלֶּה ?
וַאֲנִי שְׁכוּלָה וְגַלְמוּדָה גֹּלָה וְסוּרָה;
וְאֵלֶּה מִי גִדֵּל? הֵן אֲנִי נִשְׁאַרְתִּי לְבַדִּי...
אֵלֶּה – אֵיפֹה הֵם ?
שְׂאִי סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי:
כֻּלָּם נִקְבְּצוּ בָאוּ לָךְ.
זֶה הַיּוֹם קִוִּינוּ לוֹ.
עוּרִי, עוּרִי, הִתְנַעֲרִי מֵעָפָר
קוּמִי! לִבְשִׁי בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ!
קוּמִי, אוֹרִי בַּת־צִיּוֹן!
עוּרִי, עוּרִי!

הָיְתָה

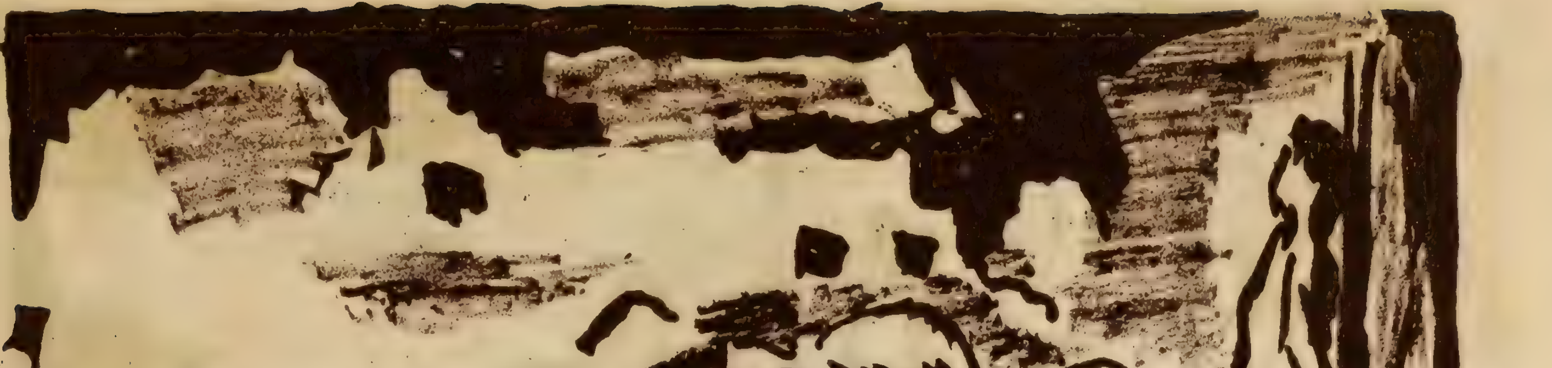
עָלַי יַד יהוה וַיּוֹצִאֵנִי בְרוּחַ
יהוה וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבִּקְעָה וְהִיא
מְלֵאָה עֲצָמוֹת: וְהִנֵּה רַבּוֹת מְאֹד עַל פְּנֵי
הַבִּקְעָה וְהִנֵּה יְבֵשׁוֹת מְאֹד: וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם
הֲתִחְיֶינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וָאֹמַר אֲדֹנָי ה' אַתָּה
יָדָעְתָּ: וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא עַל הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָ-
מַרְתָּ אֲלֵיהֶם הָעֲצָמוֹת הַיְבֵשׁוֹת שִׁמְעוּ דְּבַר יהוה:
הִנֵּה אֲנִי מֵבִיא בָכֶם רוּחַ וִחְיִיתֶם: וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם
גִּידִים וְהַעֲלֵתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקָרַמְתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר
וְנָתַתִּי בָכֶם רוּחַ וִחְיִיתֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יהוה:
וְנִבֵּאתִי כַּאֲשֶׁר צֻוֵּיתִי וַיְהִי קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה
רַעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת עֶצֶם אֶל עַצְמוֹ: וְרָאִיתִי
וְהִנֵּה עֲלֵיהֶם גִּדִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר
מִלְמָעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם: וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא בֶּן-
אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל הָרוּחַ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יהוה מֵ-
אַרְבַּע רוּחוֹת בֹּאִי הָרוּחַ וּפְחִי בַּהֲרוּגִים הָאֵלֶּה

וַיִּחְיוּ: וְהִנַּבֵּאתִי
כַּאֲשֶׁר צִוָּנִי וַתָּבוֹא
בָהֶם הָרוּחַ וַיִּחְיוּ וַיַּעַמְדוּ
עַל רַגְלֵיהֶם חַיִל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד:
וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן־אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל
בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: הִנֵּה אוֹמְרִים יָבְשׁוּ עַצְמוֹתֵינוּ
וְאָבְדָה תִקְוָתֵנוּ נִגְזַרְנוּ לָנוּ: לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ אֲלֵי-
הֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יהוה: הִנֵּה אֲנִי פֹתֵחַ אֶת קִבְרוֹ-
תֵיכֶם וְהַעֲלֵיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי וְהֵבֵאתִי
אֶתְכֶם אֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל: וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יהוה
וְנָתַתִּי רוּחִי בָכֶם וִחְיִיתֶם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל
אַדְמַתְכֶם.

(יחזקאל ל"ז)

מְזָרֵה יִשְׂרָאֵל יְקַבְּצֶנּוּ · וּשְׁמָרוֹ כְּרוֹעֶה
עֶדְרוֹ · עוֹד תִּטְּעִי כְרָמִים · בְּהָרֵי שׁוֹמְרוֹן ·
נָטְעוּ נוֹטְעִים וְחִלֵּלוּ.

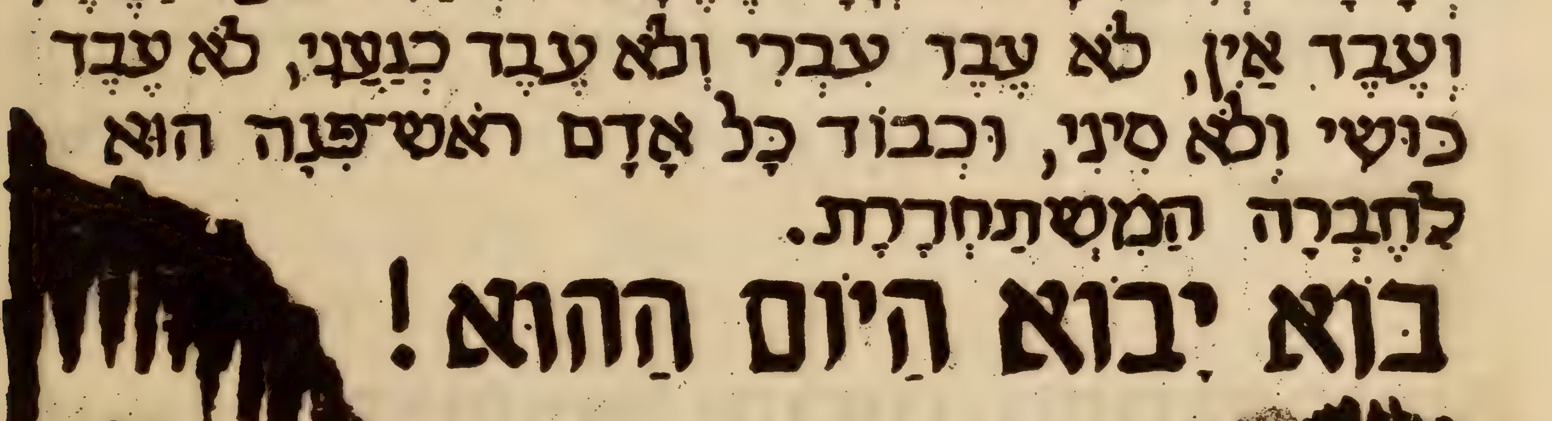

בכל

מַערכות הָאֱנושיות לחֵירות
שָם הָיִינו, בְּכָל שְׂדֵה־קֶטֶל שֶל
מְדוּכָּאִים, בְּכָל „יְצִיאַת־מִצְרַיִם" שֶל
כָּל הָעַמִּים וְכָל הַדּורות, עַל גַּרְדּום וְעַל
מוֹקֵד, בְּבָתֵּי כֶּלֶא וּבַבֶּל בְּאַרִיקָדות. מְלוּ־
מְדֵי קְרָב אֲנַחְנוּ וּמְלוּמְדֵי מַפָּלָה. שֶׁבַע נִפּוֹל,
שֶׁבַע נָקוּם. עַד בּוֹא הַיּוֹם וְהָיָה דִּגְלֵנוּ לְדֶגֶל הַחֶבְרָה
הַמִּשְׁתַּחְרֶרֶת, עַד יָקוּם הָאָדָם בִּמְלוֹא קוֹמָתוֹ וְיִתְ־
גַּלֶּה לְעֵין כֹּל בְּאוֹר הַנְּצָחִים הַצָּפוּן בּוֹ, כְּשֶׁדַּעְתּוֹ
רְחָבָה וְלִבּוֹ טָהוֹר וְיָדָיו נֶאֱמָנוֹת וְחַיָּיו חֹפֶשׁ וָצֶדֶק
וְעֶבֶד אַיִן, לֹא עֶבֶד עִבְרִי וְלֹא עֶבֶד כְּנַעֲנִי, לֹא עֶבֶד
כּוּשִׁי וְלֹא סִינִי, וּכְבוֹד כָּל אָדָם רֹאשׁ פִּנָּה הוּא
לַחֶבְרָה הַמִּשְׁתַּחְרֶרֶת.

בוא יָבוא הַיום הַהוא!

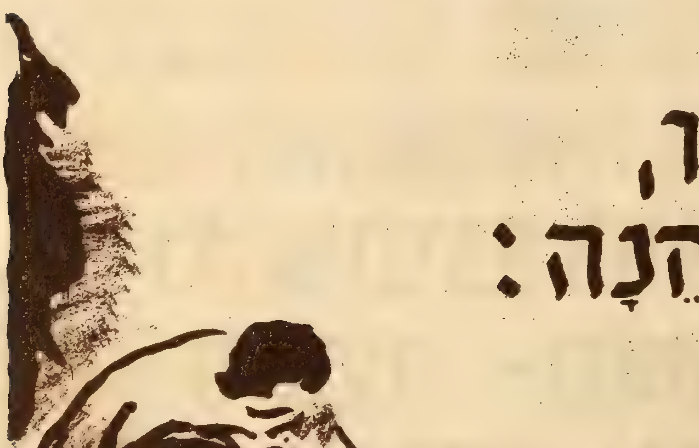
(מ. בילינסון)

על הר גבה
עלי לך
מבשרת ציון!
הרימי בכח קולך,
מבשרת ירושלים!
הרימי אל תיראי!
אמרי להרי יהודה:
הנני מביא אותם מארץ צפון
וקבצתיכם מירכתי ארץ,
בם עור ופסח,
הרה ויולדת יחדיו,
קהל גדול ישובו הנה:

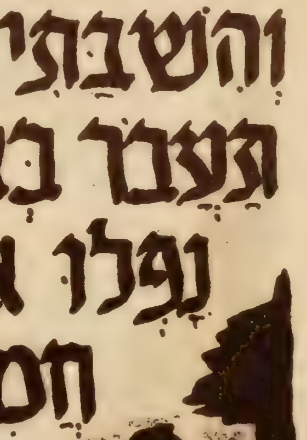

עוד אבנך ונבנית
בתולת ישראל
יש תקוה לאחריתך
ושבו בנים לגבולם.

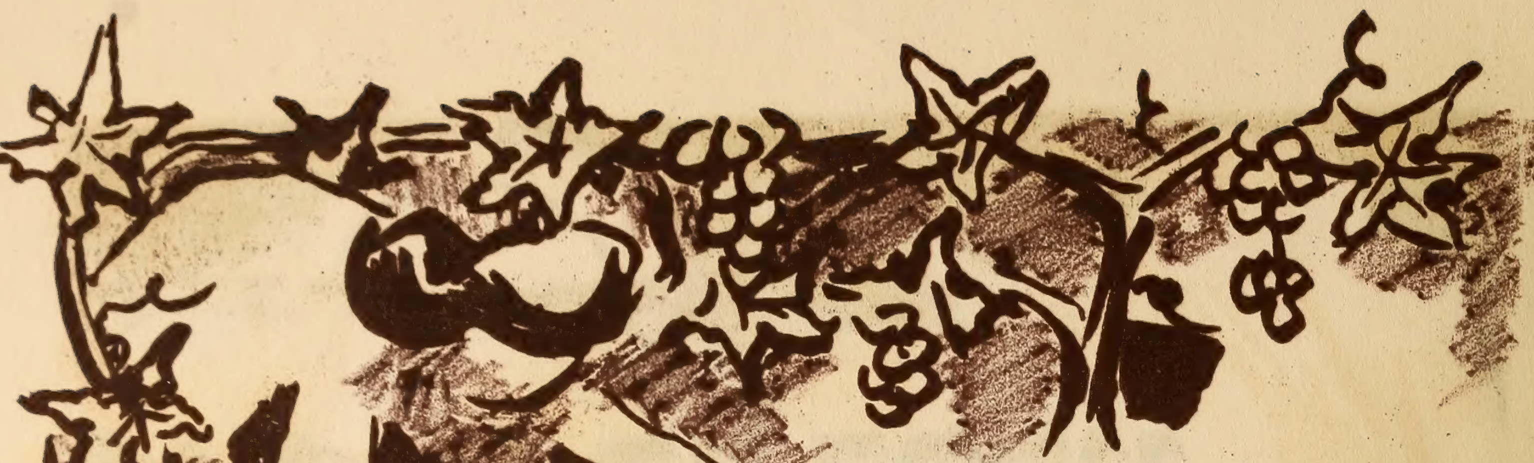

ונתתי

גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה
ועץ השדה יתן פריו: והשיג לכם דיש את
בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם
לשבע וישבתם לבטח בארצכם:
ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד
והשבתי חיה רעה מן-הארץ וחרב לא
תעבר בארצכם: ורדפתם את אויביכם ו-
נפלו אויביכם לפניכם לחרב: ורדפו מכם
חמשה - מאה, ומאה מכם רבבה
ירדופו, ונפלו אויביכם לפני-
כם לחרב.

⟨ויקרא כ״ו⟩

הִנֵּה

יָמִים בָּאִים
וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בַּקּוֹצֵר
וְדוֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמוֹשֵׁךְ הַזָּרַע
וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס,
וְכָל הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה
וְשַׁבְתִּי אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל
וּבָנוּ עָרִים נְשַׁמּוֹת וְיָשָׁבוּ,
וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ יֵינָם
וְעָשׂוּ גַנּוֹת וְאָכְלוּ פִּרְיָם
וּנְטַעְתִּים עַל אַדְמָתָם
וְלֹא יִנָּתְשׁוּ עוֹד
מֵעַל אַדְמָתָם.

כָּל הַכְּפִין

יֵיתֵי וְיֵיכוֹל, כָּל הַצָּרִיךְ יֵיתֵי
וְיִפְסַח!

אִם נָכְרִי פֹּה אַתָּה וְאֵין לְךָ מִבְטָח,
בַּדֶּרֶךְ הָרְחוֹקָה אִם כֹּחֲךָ תָּשׁ —
אָרוּר הַגֶּבֶר אָסְמוֹ לֹא יִפְתַּח,
מִפִּתּוֹ לֹא יַעֲנִיק לֶעָנִי, לָרָשׁ.
כָּל הַכְּפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל,
כָּל הַצָּרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח!

לִדְבַר-אֵל כִּי תִצְמָא וְנַפְשְׁךָ תִכְלֶה
לְאוֹר-יָהּ, כְּצִפּוֹר נִלְכֶּדֶת בַּפַּח —
עָשִׁיר אָנֹכִי בְּרוּחַ וְלֹא אֶכְלָא,
וְקַמְתָּ וּבָאתָ, אָחִינוּ הַמָּק.
כָּל הַכְּפִין יֵיתֵי וְיֵיכוֹל,
כָּל הַצָּרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח!

‹ש. טשרניחובסקי›

נען - תש״ט

עין־זיתים - חקוק - עין־הים
בית־העמק - משמר־הים
משמר־הנגב - גנוסר - גבעת־זייד